

РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

АБДИВОХИДОВ МАМУРЖОН АВАЗХОН ЎҒЛИ

*Mustaqil izlanuvchi, Real iqtisodiyot kafedrasining assistenti,
Samarqand Iqtisodiyot va servis instituti, O'zbekiston*

SALOMOV JO'RABEK ABDUSAMAT O'G'LI

*O'zbekiston, Samarqand Iqtisodiyot va servis instituti, "Iqtisodiyot" fakulteti,
IK-1020 guruh talabasi*

MEXRIDDINOV FAHRIDDIN ASQAR O'G'LI

*O'zbekiston, Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
"Iqtisodiyot fakulteti" talabasi*

Muallifning elektron pochtasi: fahriddinmexriddinov@gmail.com

Muallifning telefon raqami: +99899 136 35 73

ORTIQOV FARMONBOY RAXMON O'G'LI

*O'zbekiston, Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
"Iqtisodiyot fakulteti" talabasi*

Muallifning elektron pochtasi: farmonboyortiqov1@gmail.com

Muallifning telefon raqami: +99899 771 45 05

ARTICLE INFO.

Key words:

миллий иқтисодий тизим,
рақамли иқтисодиёт,
Ўзбекистоннинг Тараққиёт
Стратегияси

Abstract

Ривожланаётган иқтисодий муносабатлар
шароитида жамиятни турли хил хизматлар
кўрсатишга ихтисослашган миллий иқтисодий
тизимининг таркибий қисми бу хизмат кўрсатиш
соҳасидир.

<http://www.gospodarkainnowacje.pl/> © 2024
LWAB.

Кириш

Хизмат кўрсатиш соҳаси ҳар бир ҳудуднинг ижтимоий – иқтисодий ривожланиш ҳолатини акс эттирувчи миллий иқтисодиётнинг энг муҳим тармоғи ҳисобланади. Бу соҳанинг ривожланиш даражасига инновацион ва рақамли иқтисодиётнинг муҳим белгилари сифатида ҳам қараш

мумкин. Шу билан бирга хизмат кўрсатиш соҳаси хусусий секторда иқтисодий фаолият билан банд бўлишнинг ҳам энг қулай шаклидир. Шунинг учун мамлакатимизда хизмат кўрсатиш соҳасини ислоҳ қилишга алоҳида аҳамият қаратилмоқда. Бу борада, 2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт Стратегиясида мамлакатимизда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳаларини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари ва мақсадлари белгиланган. Жумладан :

- Худудларда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳаларини ривожлантириш орқали кейинги 5 йилда хизмат кўрсатиш ҳажмини 3 бараварга ошириш ҳамда ушбу йўналишда жами 3,5 миллион янги иш ўринларини яратиш.
- Шаҳар ва туманлар марказларида аҳолининг кундалик эҳтиёжи юқори бўлган маиший ва коммунал хизматларни ривожлантириш бўйича пуллик сантехника, электрик, уй жиҳозларини таъмирлаш, кейтеринг каби хизматларни кўрсатиш пунктларини ривожлантириш.
- Республика худудларида савдо ва йўлбўйи хизматларини ривожлантириш орқали 130 та замонавий бозорлар ва савдо комплекслари, шунингдек, йўлбўйи инфратузилмасини ривожлантириш бўйича 65 та йирик ҳамда 5000 та кичик хизмат кўрсатиш объектларини ташкил этиш.
- Сервис соҳасида яширин иқтисодиёт улушини 3 бараварга қисқартириш. Хизматлар соҳасининг жозибadorлигини ошириш мақсадида соҳадаги тадбиркорлик субъектларига қўшимча имтиёзлар тақдим этиш.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил 26 февралдаги “2016-2020 йилларда хизматлар соҳасини ривожлантириш дастури тўғрисида”ги 55-сон қарорида хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини ривожлантиришга оид муҳим амалий чора-тадбирлар белгилаб қуйилган.

Ушбу белгиланган мақсад ва вазифалар рақамли иқтисодиёт шароитида хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини ривожлантириш, шунингдек бу соҳада тадбиркорликнинг турли ташкилий–ҳуқуқий шакллари кенгайтириш ва қўллаб-қувватлаш учун асос бўлиб хизмат қилади.

Literature review. Илмий манбалар бугунги кунда хизматлар соҳасининг ижтимоий ҳаётимиздаги аҳамиятидан келиб чиқиб, бу соҳани ўрганишга бўлган қизиқишлар тобора ортиб бораётганини кўрсатди. Шу боисдан хизмат тушунчасининг моҳиятини очиб беришнинг турли хил ёндашувларини учратиш мумкин. Хусусан, маҳаллий ва хорижлик олимлар турли даврларда хизматларнинг терминологик базасини ўрганишган, улар Ф. Котлер, В.А. Плотников, М.Г. Иваненко, Г.Ассэль, О.Я. Свириденко, М. Гойхмана, П. Дойль, К. Хаксевер, Б. Рендер, Р. Рассел, Р.Мердик, Ғ.Ҳ. Қудратов, М.Қ. Пардаев, Б.А. Абдукаримов ва б. (1-жадвал).

1-жадвал.

Хизмат кўрсатиш ва сервис тушунчаларининг турли манбалардаги талқини ва тавсифи

Хизмат кўрсатиш тушунчасининг моҳияти	Тавсифи	Манбаси
“сервис” инглизча “servise” сўзидан олинган бўлиб, “аҳолига маиший хизмат кўрсатиш”ни англатади	“сервис” тушунчаси “аҳолига маиший хизмат кўрсатиш” тушунчасига	Плотников В.А., Иваненко М.Г. Подходы к анализу понятий «сервис» и «услуга». Журнал. Техно-технологические проблемы сервиса

	эквивалент мазмунга эга деб қаралган	№3(33) 2015, стр.70.
хизмат ёки хизматлар - бир томон бошқасини таклиф қилиши мумкин бўлган ҳар қандай фаолият; ҳеч нарсага эгалик қилишга олиб келмайдиган номоддий ҳаракат. Хизматларни тақдим этиш моддий маҳсулотларни ўз ичига олиши ёки олмаслиги мумкин.	эҳтиёжларни қондиришга қаратилган инсон фаолияти сифатида қаралган	Котлер Ф. Маркетинг-менеджмент. Экспресс-курс. — 2-е изд.: Пер. с англ.; под ред. С.Г. Божук. — СПб.: Питер, 2005. - С. 301
хизматлар истеъмолчилар томонидан сотиб олинадиган, лекин мулк билан боғлиқ бўлмаган номоддий товарлардир	мулк шаклига эга бўлмаган номоддий товар сифатида қаралган	Ассэль Г. Маркетинг: принципы и стратегия: Учебник для вузов. — М.: ИНФРА-М, 2001,-С. 337
сервис - турли фаолият соҳаларида хизматларни таклиф этиш йўли билан индивид ёки корхоналарнинг эҳтиёжлари ва қизиқишларини сифатли қондиришга қаратилган субъект ёки ташкилотлар фаолиятидир	сервис ва хизмат тушунчалари бир-бирига синоним тушунча сифатида қаралиб, хизматларни таклиф этувчи субъект сифатида қаралган	Сервис и туризм: словарь-справочник / Под ред. Ю.П. Свириденко, О.Я. Гойхмана. М.: Альфа-М, 2008. 432 с.
сервис - бу алоҳида инсонлар, ижтимоий гуруҳлар ёки ташкилотлар томонидан талаб қилинадиган хизматларни тақдим этиш орқали миждознинг эҳтиёжларини қондиришга қаратилган инсон фаолиятининг махсус кўринишидир	сервис ва хизмат тушунчалари ўхшаш тушунча сифатида қаралиб, сервисга инсон фаолияти шакли сифатида ёндошилган	https://studopedia.ru/2_7837_vidi-servisnoy-deyatelnosti.html
сервис фаолияти – бу индивидуал хизматлар кўрсатиш орқали одамларнинг эҳтиёжларини қондиришга қаратилган	сервисга фаолият тури сифатида ёндошилган	Плотников В.А., Иваненко М.Г. Подходы к анализу понятий «сервис» и «услуга». Журнал. Техно-технологические проблемы сервиса №3(33) 2015, стр.70.

фаолият туридир		
сервис (хизмат): моддий ёки жамғариб борувчи шаклга эга бўлмаган иқтисодий фойда	“сервис” ва “хизмат” тушунчалари бир-бирини тўлдирувчи ва ёки эквивалент тушунчалар сифатида қаралган	Экономика: Толковый словарь: англо-русский. — М.: ИНФРА-М; Весь Мир, 2000. -С. 661
“сервис – сервис (аҳолига хизмат кўрсатиш, хизмат)”, “сервис” ва “хизмат” тушунчалари бир-бирига ҳамоҳанг ва ўхшаш синоним сўзлар сифатида қўлланилади	“сервис” тушунчаси “хизмат”, “хизмат кўрсатиш” тушунчалари билан ҳамоҳанг, ўхшаш, синоним, бир-бирини тўлдирувчи ва эквивалент тушунчалар сифатида қаралган.	Кудратов Ғ.Ҳ., Пардаев М.Қ., Абдукаримов Б.А. “Сервис ривож – аҳолининг бандлигини таъминлаш ва фаровонлигини ошириш омили”. Т.: “Fan va tehnologiya” нашриёти, 2007. – 12 б.
хизмат - бу ҳаракат ёки фойда, унинг харидори ҳеч қандай моддий объектга эгалик ҳуқуқини олмайди	хизмат тушунчасига иқтисодий ва ҳуқуқий категория сифатида қаралган	Дойль П. Менеджмент: стратегия и тактика. — СПб.: Питер, 1999. — С. 448
хизматлар иқтисодий фаолият туридир. Хизматлар - бу ҳаракатлар, ишлар ёки ишларни бажариш; улар номоддийдир	хизматлар иқтисодий фаолият туридир. улар номоддий шаклга эга эканлиги тушунтирилган	Хаксевер К., Рендер Б., Рассел Р., Мердик Р. Управление и организация в сфере услуг. — М., 2002. - С. 25
хизмат сотиш ёки сотиб олиш мумкин бўлган, лекин оёққа йиқилмайдиган нарсадир	хизматлар моддий кўринишга эга бўлмаган сотув объекти сифатида қаралган	Economist. Service market. — 1994. — № 3
хизматлар - буюртма асосида бажариладиган ва мустақил маҳсулот ёки товар яратишга олиб келмайдиган ишлар	хизматлар товар яратмайдиган ишлар	Новый экономический и юридический словарь / Под. ред. А.Н. Азрилияна. — М.: Ин-т новой экономики, 2003

Манба: ўрганилган илмий манбалар асосида муаллиф томонидан ишлаб чиқилган.

Мазкур илмий манбаларнинг аксариятида хизматлар тушунчасининг моҳияти ушбу фаолият турига хос бўлган белгилари ва хусусиятлари орқали очиб берилган. Жумладан, сервисга фаолият сифатида ҳам ёндашилган (Плотников В.А., Иваненко М.Г.). Агар бундай ёндашувлар моҳиятидан келиб чиқсак, сервис - бу фаолият бўлиб, хизмат -эса сервис фаолиятининг натижаси деган қараш тўғри бўлади деган хулосага келинди.

Тадқиқот методологияси (Методология и исследования Research Methodology). Рақамли иқтисодиёт шароитида хизмат кўрсатиш соҳасининг миллий иқтисодиётдаги аҳамиятини очиб бериш дастлаб “хизмат кўрсатиш” ва “сервис фаолияти” тушунчаларининг ижтимоий-иқтисодий моҳиятини очиб беришни таққозо этади. Шу мақсадда кўп сонли тадқиқотлардан (google кидирув тизими орқали) “хизмат кўрсатиш” калит тушунчасига оид жами 1450000 та манба борлиги аниқланди. Шулардан энг кўп иқтибос берилган манбалар таҳлил учун танланиб, қиёсий таҳлил усулида ўрганилди.

Таҳлил ва натижалар (Анализ и результаты. Analysis and results). Сўнгги йилларда республикамизда рақамли иқтисодиётга ўтиш шароитида иқтисодиёт тармоқлари бўйича кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектлари фаолияти қуйидаги кўринишда намоён бўлмоқда: 2022 йилда фаолият кўрсатаётган кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг саноат ишлаб чиқариш ҳажмида ўсиши 2018 йилга нисбатан 62,1 %, қурилишда 149,9%, бандликда 0,92%, экспортда 49,4%, импортда 38,8%, савдода 120,1%, қишлоқ, ўрмон ва балиқ хўжалигида 81,0%, хизматлар 105,0%, юк ташиш -3,9%, юк айланмаси 23,4%, йўловчи ташиш 6,9%, йўловчи айланмасида эса 7,4%га ўсган (2-жадвал).

2-жадвал.

Ўзбекистонда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг иқтисодиёт ва хизмат кўрсатиш тармоқларидаги асосий кўрсаткичлари ҳажми

Кўрсаткичлар	2018	2019	2020	2021	2022	2018-2022 й.й.да ўсиш, %да
Саноат (млрд.сўм)	87962,0	83344,2	103020,8	121719,2	142611,7	62,1
Қурилиш (млрд.сўм)	37451,7	53960,9	63866,6	77762,0	93620,8	149,9
Бандлик (минг киши)	10128,8	10318,9	9865,7	10070,7	10222,9	0,92
Экспорт (млн.АҚШ.дол)	3810,8	4714,8	3100,9	3711,2	5696,2	49,4
Импорт (млн.АҚШ.дол)	10916,2	14972,2	10943,3	12389,0	15154,1	38,8
Савдо (млрд.сўм)	114896,4	138920,7	164106,1	204787,4	253573,4	120,1
Қишлоқ, ўрмон ва балиқ хўжалиги (млрд.сўм)	191759,2	219466,9	253238,2	307280,2	347222,0	81,0

Хизматлар (млрд.сўм)	84433,4	103106,6	114052,7	144812,7	173157,7	105,0
Юк ташиш (млн.тонна)	611,7	641,0	638,9	678,9	588,1	-3,9
Юк айланмаси (млн.тонна-км)	11657,7	12152,3	12304,6	13108,1	14394,9	23,4
Йўловчи ташиш (млн.йўловчи)	5242,6	5345,0	4904,8	5237,6	5606,0	6,9
Йўловчи айланмаси (млн.пасс.км)	115335,2	117412,7	107766,7	114681,5	123882,5	7,4

Манба: Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги статистика агентлиги маълумотлари

Хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантиришда кичик бизнес ва тадбиркорликнинг муҳим жиҳати шундаки, улар бу соҳадаги талабнинг ўзгаришига ҳаммадан тез мослашади. Шу билан бирга, улар фаолиятини ташкил этиш кам ресурс талаб этади ва инкирозга юз тутганда катта иқтисодий зарарга учрамайди. Бунинг натижасида иқтисодиётнинг ҳудудий тузилмаси барқарорлигини таъминлашга кўмаклашади. Ўзбекистонда 2018-2022 йиллардаги кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг иқтисодиёт тармоқларидаги асосий кўрсаткичлари шуни кўрсатмоқдаки, умум ҳисобда иқтисодиёт тармоқларида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг асосий кўрсаткичлари бўйича энг юқори ўсиш суъратлари қурилиш (149,9%), саноат (62,1%) тенденцияси кузатилган. Бирок, бундай ўсишда хизмат кўрсатиш соҳасининг роли ва улуши ҳали етарлича аҳамиятга эга эмас. Айниқса, юк ташиш хизматлари бўйича (-3,9 %), йўловчи ташиш (6,9 %), юк айланмаси (23,4%), йўловчи айланмасида (7,4 %)га ўсганлигини кузатиш мумкин (2-жадвал). Бундай ўсиш суъратлари республикамизда рақамли иқтисодий муносабатларнинг жадаллашуви шароитида ҳали етарли эмас. Бундай хизмат турларини кўрсатиш бўйича кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг родини ошириш энг аввало хизмат кўрсатиш жараёнларининг рақамламли технологиялар асосида тезкорлигини ошириш чораларини кўриш заруратини белгилайди бу эса, вақтни тежаш имконини бериб меҳнат унумдорлигининг ўсишига олиб келиши мумкин.

Тадқиқотлар шуни кўрсатмоқдаки, рақамли иқтисодиётга ўтиш шароитида хизмат кўрсатиш соҳасида тадбиркорлик фаолиятининг чуқур ихтисослашувини ҳамда бу жараёнларда давлат хусусий шерикчилигини жорий қилиш имкониятларини кенгайтириш имкониятларини аниқлаш мақсадга мувофиқ бўлади. Бундай ёндашувга кўра, рақамли иқтисодиёт шароитидан келиб чиқиб хизмат кўрсатиш соҳасида тадбиркорлик фаолиятининг асосий йўналишларини тавсифлаш мумкин (1 – расм).

1 - расм. Хизмат кўрсатиш соҳасида иқтисодий фаолият йўналишлари ¹

Хизмат кўрсатиш соҳаси тадбиркорлик фаолиятида савдо-воситачилик хизматлари асосий ўринни эгаллайди. Бунда товар ва хизматларни ишлаб чиқарувчилардан истеъмолчиларга етказиб бериш билан боғлиқ бўлган турли хил хизматлар кўрсатилади. Тижорат соҳасида савдо воситачилик улгуржи ва чакана савдога ҳамда молиявий воситачилик фаолият турларига бўлинади. Улар томонидан кўрсатиладиган хизматларни мазмуни ва объектига кўра ҳам фарқлаш мумкин. Бунда улгуржи ва чака савдо хизматларини кўрсатиш ўз таркибига сотиб олиш, сотиш ва қайта сотиш хизматларини кўрсатишни олса, молиявий воситачилик хизматлари объекти бўлиб, пул, валюта, қимматли қоғозлар, суғурта полислари ҳисобланади.

Хизмат кўрсатиш соҳасида тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш шакллари ичида аҳолига кўрсатиладиган ташиш ва сақлаш хизматлари муҳим аҳамиятга эга ҳисобланади. Бу фаолият тури озиқ-овқат маҳсулотларини сақлаш, маданий–маиший ускуналарни ижарага бериш, таъмирлаш, аҳолига транспорт хизматларини кўрсатиш, транспорт воситаларини таъмирлаш, хонадонларга зарур хўжалик буюмларини (хўжалик ва маданий маиший жиҳозлар, асбоб-ускуналар), мебел, қурилиш материаллари, истеъмол товарларини етказиб бериш, озиқ-овқат маҳсулотларини қайта ишлаш ва сақлаш, маҳсулдор ҳайвон ва ўсимликларни сақлаш каби сервис хизмат турларини қамраб олади.

Яшаш ва овқатланиш хизматлари соҳасида тадбиркорлик фаолияти турларига умумий овқатланиш (кафе, ресторани, миллий ошхоналарда буюртма бўйича турли хил тансиқ таомлар тайёрлаш ва етказиб бериш, турли хил тадбирлар ва тўй баъзмларини ташкил этиш), кийим, поябзаллар, мебел, хўжалик ва маданий маиший жиҳозлар таъмирлаш ва бошқа яшаш билан боғлиқ хизматларни киритиш мумкин.

Ҳозирги вақтда тадбиркорлик фаолияти ўз ўрнини уй-жой қурилиши ва коммунал комплекси соҳасида ҳам топмоқда. Мамлакатимизда қурилиш соҳасидаги ислохотлар жараёни кечиши муносабати билан тадбиркорлик субъектлари томонидан аҳолининг уй-жой, дала ҳовли, гаражлар ҳар хил ҳовли ва хўжалик биноларини қуриш ва таъмирлаш каби хизматлар кўрсатилмоқда.

Юқоридаги тадбиркорлик фаолиятининг хизмат кўрсатиш соҳалари бўйича юқори самарадорлик кўрсаткичларини ҳисоблаш ва баҳолаш мумкин. Бундай ёндашувда савдо, яшаш ва овқатланиш, қурилиш, ташиш ва сақлаш, ахборот ва алоқа ҳамда соғлиқни сақлаш ва ижтимоий хизматлар бўйича иқтисодий кўрсаткичлар солиштирилади. Булар асосида иқтисодий фаолиятнинг турли соҳалари бўйича тадбиркорликнинг маълум бир иқтисодий самара ёки даромадга эга бўлишини баҳолаш мумкин.

Юқоридаги манбаларда (1-жадвал) рақамли иқтисодиёт шароитидан келиб чиқиб, хизмат кўрсатишнинг мазмуни, моҳияти, хусусиятлари, афзаллиги ёки қулайлигини акс эттирувчи илмий-назарий ёндашувлари етарлича тадқиқ этилмаган. Шу боис тадқиқотимиз олдида турган яна бир муҳим вазифалардан бири рақамли иқтисодиёт шароитида хизмат кўрсатиш соҳасининг ижтимоий-иқтисодий моҳиятини тадқиқ этишдан иборатлиги белгилаб қўйилди.

Рақамли иқтисодиёт шароитида ҳам хизмат кўрсатиш соҳасининг моҳияти, унинг миллий

¹ Муаллиф томонидан тузилган.

иктисодиётдаги хусусан, худудларни ривожлантиришдаги аҳамияти тобора долзарб аҳамият касб этмоқда. Рақамли иқтисодиёт – бу иқтисодий, ижтимоий ва маданий алоқаларни рақамли технологиялар асосида амалга ошириш тизимидир. Баъзида у ахборот иқтисодиёти, интернет иқтисодиёти, электрон иқтисодиёт ёки веб-иктисодиёт деган терминлар билан ҳам ифодаланади. Рақамли иқтисодиётнинг асосий кўрсаткичлари тизими қуйидагилар ҳисобланади:

- Ахборот ва алоқа корхоналари сони;
- Кўрсатилган алоқа ва ахборотлаштириш хизматларининг ҳажми;
- Хизмат турлари бўйича интернетга кириш имкониятига эга уй хўжаликлари;
- АКТ секторида ишловчи ходимлар сони;
- Ахборот ва алоқа иқтисодий фаолият тури бўйича ходимлар иш ҳақи;
- Ахборот иқтисодиёти ва электрон тижорат соҳаларида яратилган ялпи қўшилган қиймат

ҳажми;

- Ахборот иқтисодиёти ва электрон тижорат соҳаларида яратилган ялпи қўшилган қийматнинг ЯИМдаги улуши;

Дастурий та’минотга қилинган харажатларнинг ялпи ички маҳсулотдаги улуши.

Агар рақамли иқтисодиёт шароитидан келиб чиқиб, хизмат тушунчасига таъриф берсак, хизмат – бу хизматларга бўлган эҳтиёжларни қондириш борасида хизматларни сотиш ёки сотиб олиш билан боғлиқ муносабатларнинг рақамли технологиялар асосида амалга ошириш шаклидир. Рақамли иқтисодиёт шароитида хизматлар соҳасининг асосий макроиктисодий кўрсаткичлари қуйидагилар ҳисобланади:

- Ахборот иқтисодиёти ва электрон тижорат соҳаларида яратилган ялпи қўшилган қиймат ҳажми;

- Ахборот иқтисодиёти ва электрон тижорат соҳаларида яратилган ялпи қўшилган қийматнинг ЯИМдаги улуши.

Мамлакатимиз иқтисодиётини рақамлаштириш шароитида хизмат кўрсатиш соҳасининг ривожланишини баҳолашда худудий ёндашув услуби ҳам бу борадаги самарали бошқарув қарорларини ишлаб чиқишда муҳим аҳамиятга эгалигини кўрсатмоқда. Шундан келиб чиқиб, худудларда рақамли иқтисодиёт шароитида кўрсатилган хизматларнинг аҳоли жон бошига тўғри келадиган ҳажми бўйича баҳолаш усулини таклиф этиш мумкин:

ҳисобот даврида худуднинг доимий аҳолиси ўртача йиллик сони (минг киши);

ҳисобот даврида худудда электрон тижорат соҳаларида кўрсатилган хизматлар ҳажми (млрд сўм).

Худудларнинг рақамли иқтисодиёт шароитида хизмат кўрсатиш соҳасининг ривожланишини тавсифловчи хусусий кўрсаткичлари расмий статистика маълумотлари асосида аниқланади. Бунда, аҳоли жон бошига тўғри келадиган электрон тижорат соҳаларида кўрсатилган хизматлари ҳажмини қуйидаги формула орқали ҳисоблаш мумкин:

$$АЖЭХХ = КЭХХ / АС; \quad (1)$$

бу ерда,

АЖЭХХ - аҳоли жон бошига тўғри келадиган электрон тижорат соҳаларида кўрсатилган хизматлар ҳажми, (млрд сўм);

КЭХХ - ҳисобот даврида кўрсатилган электрон тижорат соҳаларида кўрсатилган хизматлар ҳажми (млн сўм);

ҲАС - ҳисобот даврида худуддаги доимий аҳоли ўртача йиллик сони

(минг киши).

Ушбу методика асосидаги ҳисоб-китоблар республикамиз ҳудудлари бўйича хизмат кўрсатиш соҳасининг ривожланишида электрон тижорат соҳаларида кўрсатилган хизматлар бўйича тафовутларни аниқлаш имконини беради.

Хулоса ва таклифлар (Заключение и предложения Conclusion/Recommendations).

Рақамли иқтисодиёт шароитида хизмат кўрсатиш соҳасининг ривожланишида қуйидаги тенденциялар кузатилмоқда:

- рақамли иқтисодиёт шароитида хизмат кўрсатиш соҳаси тез сураётларда ўсиб, барча соҳа ва тармоқларнинг ривожланишига ўз таъсирини кўрсатмоқда. Бунда хизмат кўрсатиш соҳасида тадбиркорлик субъектлари сонининг кўпайиши, рентабелли корхоналар улушининг ортиши, соҳада банд бўлганлар сонининг ўсиши каби ижобий тенденциялар кузатилмоқда. Шундай экан, ушбу соҳада тадбиркорлик фаолиятининг ривожланишини баҳолашда соҳанинг ЯИМни шакллантиришдаги улуши, мазкур соҳадаги корхона ва ташкилотлар сони (тадбиркорлик субъектлари), соҳада иш билан банд аҳоли сони, жами корхоналарда ва яратилган иш ўринларидаги улуши, мамлакат экспорти таркибида хизматларнинг улуши, аҳоли жон бошига тўғри келадиган хизматлар ҳажми, аҳоли даромадлари таркибида хизматлар учун қилинган харажатлар, жами инвестицияларда хизматлар соҳасининг улуши каби кўрсаткичларда ифодаланиши асосланди. Бироқ, статистик маълумотларнинг етарли эмаслиги сабаб ушбу кўрсаткичлар динамикасини тузиш ва шу асосда рақамли иқтисодиёт шароитида хизмат кўрсатиш соҳасининг ривожланиш тенденцияларини баҳолаш масалалари ноаниқлигича қолди. Бундай ёндашув хизмат кўрсатиш соҳасининг миллий иқтисодиётдаги аҳамияти ва синергетик самарасини ҳам баҳолаш имконини беради.

- аҳоли ва тадбиркорлик субъектлари томонидан рақамли технологиялар ва платформалар (телеграм бот) орқали мамлакат бўйича кенг қамровли ва ижтимоий зарур савдо хизматлари кўрсатилмоқда. Бунда хизмат кўрсатиш соҳасининг ривожланиш тенденциялари ва хусусиятлари турли фаолият соҳаларида турлича кечмоқда. Бироқ хизмат кўрсатиш соҳасининг турли фаолият шакллари бўйича рақамли савдонинг ривожланиш тенденцияларини баҳолашнинг мезон кўрсаткичлари ҳамон мавжуд эмас. Шу мақсадда хизмат кўрсатиш соҳасининг турли шакл ва йўналишлари бўйича рақамли савдо хизматларининг ривожланишини ҳисоблаш методикасини ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқдир. Бунда расмий статистика маълумотларига асосланган ҳолда, тадбиркорлик фаолиятининг ишлаб чиқариш, савдо-воситачилик ва хизмат кўрсатиш соҳалари бўйича қиёсий таҳлил этиш мақсадга мувофиқ келади.

Хизмат кўрсатиш категориясини тадқиқ этишнинг кўп қирралиги ва бу борадаги турли назарий ёндошувларни ўрганиш асосида, уларни қуйидаги йўналишларда ривожлантириш мумкин:

- хизмат кўрсатиш иқтисодий фаолиятнинг алоҳида тури эканлиги нуқтаи назаридан ёндошувлар;
- рақамли иқтисодиёт шароитидан келиб чиқиб, хизматларни сотиш ёки сотиб олиш жараёнларидаги иқтисодий муносабатлар тизимини рақамли технологиялар асосида амалга ошириш бўйича ёндошувлар;
- хизматларни истеъмолчиларга етказиб бериш жараёнларини рақамлаштириш бўйича ёндошувлар ва б.

Келгуси тадқиқотларда хизмат кўрсатиш соҳасида тадбиркорлик фаолиятини қуйидаги

йўналишлар бўйича рақамлаштириш имкониятларини баҳолаш тўғри услубий йўналиш бериши мумкин:

- савдо ва умумий овқатланиш (чакана савдо, миллий ошхона ва ресторанлар) хизматлари;
- миллий ҳунармандчилик, таъмирлаш хизматлари ва касаначилик;
- компьютер ва замонавий ахборот технологиялари хизматлари (интернет кафе, кичик босмахона, уяли алоқага уланиш ва “пайнет” каби хизмат турлари);
- транспорт хизматлари;
- фото ва гўзаллик салонлари (келинлик либослари ва тўй ускуналарини ижарага бериш ва б.).

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати (References)

1. Artikov Z. S. In Competitions Conductrd by Belt Wrestling Use of Fast Technical Methods Efficiency //American Journal of Social and Humanitarian Research. – 2022. – Т. 3. – №. 11. – С. 253-255.
2. Saifiddinovich A. Z., Shokhrukhovich U. F. Social Protection of the Unemployed and their Labor Increasing Competitiveness in the Market //American Journal of Social and Humanitarian Research. – 2022. – Т. 3. – №. 3. – С. 61-63.
3. Артиков З. С. ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ //Экономика и финансы (Ўзбекистан). – 2022. – №. 4 (152). – С. 59-65.
4. Uralovich A. N., Abdulloevich N. D., Sayfiddinovich A. Z. An Analysis of the Demographic Data of Population of the Republic of Uzbekistan //American journal of social and humanitarian research. – 2021. – Т. 2. – №. 10. – С. 15-22.
5. Baxtiyorovna M. G., Abdukhalilovich S. S., Nodirovna M. S. Directions of Improvement of the Mechanism of State Support of Business Entities //Pioneer: Journal of Advanced Research and Scientific Progress. – 2023. – Т. 2. – №. 4. – С. 1-7.
6. Sharifov S. S., Astanaqulov S. Improving the welfare and employment of the population //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Т. 3. – №. 4. – С. 31-41.
7. Saidahadovich S. S. The ways of Efficient use of Resources in Consumer Services //American Journal of Social and Humanitarian Research. – 2021. – Т. 2. – №. 8. – С. 22-29.
8. Sultanovich M. D., Zuvaydullo X., Ulugbekovich K. D. Improvement of Organizational and Economic Mechanisms of Economic Growth in the Service Sector in the Republic of Uzbekistan //INTERNATIONAL JOURNAL OF BUSINESS DIPLOMACY AND ECONOMY. – 2023. – Т. 2. – №. 5. – С. 126-133.
9. Musinov Dilshod Sultanovich, Erdonov Mukhammadamin Erdon o'g'li, & Ibragimov Azamat Sobir o'g'li. (2023). APPLICATION OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN A MARKET ECONOMY. Лучшие интеллектуальные исследования, 8(2), 23–26. Retrieved from <http://web-journal.ru/index.php/journal/article/view/1012>
10. Sultanovich M. D. Opportunities to Create New Jobs Through the Development of the Service Sector //Nexus: Journal of Advances Studies of Engineering Science. – 2023. – Т. 2. – №. 5. – С. 113-122.
11. Мусинов Д. ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГИЖТИМОЙ ВА ИҚТИСОДИЙ САМАРАДОРЛИГИИҚТИСОДИЙ ЎСИШ ОМИЛИ СИФАТИДА //Ижтимоий-

гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences. – 2023. – Т. 3. – №. 12/1.

12. Sultanovich M. D., Ug'li N. S. S. Opportunities to Ensure the Stability of the National Banking System and Apply Foreign Experience to Uzbekistan //Gospodarka i Innowacje. – 2024. – Т. 43. – С. 85-94.

13. Sultanovich M. D. IMPROVEMENT OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS OF ECONOMIC GROWTH IN THE SERVICE FIELD //Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities. – 2023. – Т. 11. – №. 1. – С. 619-630.

14. Sultanovich M. D. THE MAIN DIRECTIONS OF POVERTY REDUCTION IN OUR COUNTRY //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2023. – Т. 11. – №. 2. – С. 164-171.

15. Sultanovich M. D. IMPROVING THE MANAGEMENT SYSTEM IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY //Journal of Modern Educational Achievements. – 2023. – Т. 3. – №. 3. – С. 51-58.

16. Nodirovna M. S. O'ZBEKISTONDA AXBOROT-TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY-HUQUQIY ASOSLARI //The Role of Technical Sciences in IV Industrial Civilization: International Scientific and Practical Conference (UK). – 2023. – Т. 4. – С. 153-164.

17. NODIROVNA M. S. ON THE CREATION OF ADDITIONAL PRODUCTS IN THE SERVICE PROCESS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN //ТА'ЛИМ ВА INNOVATION TADQIQOTLAR. – 2023. – Т. 11. – С. 76-85.

18. Мирзаева Ш. Н., Мухидинов Д. Д. МИФЫ ЭКОНОМИКИ //Gospodarka i Innowacje. – 2023. – Т. 41. – С. 283-287.

19. NODIROVNA M. S. BANKING SERVICES IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. – 2023.

20. Nodirovna M. S. NOVELTY OF BANKING SERVICES IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN //The Journal of Economics, Finance and Innovation. – 2023. – С. 620-628.

21. Nodirovna M. S. Management of Service Processes in Service Enterprises in the Republic of Uzbekistan //Formation and Development of Pedagogical Creativity: International Scientific-Practical Conference (Belgium). – 2023. – Т. 2. – С. 32-41.

22. Nodirovna M. S. The Current State of Activity and State Policy in the Field of Economic Development of Service Sector Entities in the Republic of Uzbekistan //Nexus: Journal of Advances Studies of Engineering Science. – 2023. – Т. 2. – №. 5. – С. 218-226.

23. Курбанова Р., Мирзаева Ш. РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В СТИМУЛИРОВАНИИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ //Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences. – 2023. – Т. 3. – №. 12/1.

24. Nodirovna M. S., Ugli S. T. T., Abduazizovich A. I. WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF GOVERNMENT SERVICES IN THE EMPLOYMENT OF THE POPULATION IN UZBEKISTAN //Gospodarka i Innowacje. – 2022. – Т. 23. – С. 29-37.

25. Nodirovna M. S. FINANCING OF INVESTMENT ACTIVITIES IMPORTANCE OF SOURCES //Section A-Research paper Article History: Received. – 2022. – Т. 12.

26. Nodirovna M. S. Banks and Development of Banking Services in the Republic of Uzbekistan. *Web of Semantic: Universal Journal on Innovative Education*, 2 (6), 21–30. – 1910.

27. Nodirovna M. S. Foreign Experience in Supporting Entrepreneurship and Business Activity of Women. *WEB OF SYNERGY: International Interdisciplinary Research Journal* Volume 2, Issue 5 Year 2023 ISSN: 2835-3013 <https://univerpubl.com/index.php/synergy> <https://scholar.google.com/citations>.

28. Nodirovna M. S., Ugli S. T. T. and AI Abduazizovich, (2022). WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF GOVERNMENT SERVICES IN THE EMPLOYMENT OF THE POPULATION IN UZBEKISTAN // *Gospodarka i Innowacje*. – C. 29-37.

29. Qarshieva M. S. N. C. M., Shaptakov J. U. The Composition of the Income of Service Workers and Ways of its Improvement (On the Example of Educational Institutions) // *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*. – T. 4.

30. Nodirovna M. S. FOREIGN TO THE SECTORS OF ECONOMY OF UZBEKISTAN ATTRACTING INVESTMENTS.

31. Artikov Z. S. FACTORS INFLUENCING THE INCREASE IN PROFIT AND PROFITABILITY OF BUSINESS STRUCTURES IN THE DIGITAL ECONOMY // *Economics and Innovative Technologies*. – 2022. – T. 2022. – №. 2. – C. 1.

32. Nodirovna M. S. et al. THE ROLE OF WOMEN IN BUSINESS ACTIVITY AND MEASURES TAKEN IN THIS REGARD // *JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE*. – 2024. – T. 3. – №. 3. – C. 66-69.

33. Nodirovna M. S. et al. Importance of Entrepreneurship Development in Uzbekistan // *Journal of Innovation in Education and Social Research*. – 2024. – T. 2. – №. 3. – C. 221-223.

34. Nodirovna M. S., Jaloliddin M. In Small Business and Private Entrepreneurship the Place of Women // *Excellencia: International Multi-disciplinary Journal of Education (2994-9521)*. – 2024. – T. 2. – №. 3. – C. 161-165.

35. Nodirovna M. S., Sharif o'g'li A. S. E-Commerce Trends: Shaping The Future of Retail // *Open Herald: Periodical of Methodical Research*. – 2024. – T. 2. – №. 3. – C. 46-49.

36. Nodirovna M. S., Akbar o'g'li X. S. IN PRIVATE BUSINESS-THE MAIN DIRECTION OF PROVIDING WOMEN'S EMPLOYMENT // *Gospodarka i Innowacje*. – 2024. – №. 45. – C. 242-245.

37. Nodirovna M. S., Sobirjon o'g'li R. B. Specific Characteristics of Economic Development // *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*. – 2024. – T. 4. – №. 3. – C. 177-179.

38. OLIMJANOVICH D. B., NODIROVNA M. S., UGLI M. J. B. Ways To Improve the Conditions For the Development of Small Business and Private Entrepreneurship // *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*. – 2024. – T. 4. – №. 3. – C. 96-100.

39. ILKHAMOVNA S. Z., NODIROVNA M. S., FIRUZA A. THE GREAT SILK ROAD AND THROUGH IT THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN // *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*. – 2024. – T. 4. – №. 3. – C. 101-111.

40. ILKHAMOVNA S. Z., NODIROVNA M. S., JAXONGIR G. THE EXPERIENCE OF OTHER COUNTRIES IN THE LEGAL REGULATION OF AGRO AND ECOTOURISM // *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*. – 2024. – T. 4. – №. 3. – C. 112-120.

41. ILKHAMOVNA S. Z., NODIROVNA M. S., SHERDOR Y. WAYS TO IMPROVE THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF USING FOREIGN EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF THE SERVICE SECTOR IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN //Best Journal of Innovation in Science, Research and Development. – 2024. – Т. 3. – №. 3. – С. 343-354.

42. ILKHAMOVNA S. Z., NODIROVNA M. S., SHUXRAT E. INNOVATIONS IN CULTURAL TOURISM IN SAMARKAND //Gospodarka i Innowacje. – 2024. – №. 45. – С. 178-186.

43. ILKHAMOVNA S. Z., NODIROVNA M. S., KOMILBEKOVICH Y. D. BANKING SERVICES IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN AND WAYS OF THEIR DEVELOPMENT IN THE ECONOMY //Best Journal of Innovation in Science, Research and Development. – 2024. – Т. 3. – №. 3. – С. 355-367.

44. ILKHAMOVNA S. Z., NODIROVNA M. S., SAODAT X. AGRO AND ECOTOURISM IN UZBEKISTAN //Gospodarka i Innowacje. – 2024. – №. 45. – С. 169-177.

45. Nodirovna M. S. O'ZBEKISTONDA AXBOROT-TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY-HUQUQIY ASOSLARI //The Role of Technical Sciences in IV Industrial Civilization: International Scientific and Practical Conference (UK). – 2023. – Т. 4. – С. 153-164.

46. NODIROVNA M. S. ON THE CREATION OF ADDITIONAL PRODUCTS IN THE SERVICE PROCESS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN //ТА'ЛИМ ВА INNOVATION TADQIQOTLAR. – 2023. – Т. 11. – С. 76-85.

47. Мирзаева Ш. Н., Мухидинов Д. Д. МИФЫ ЭКОНОМИКИ //Gospodarka i Innowacje. – 2023. – Т. 41. – С. 283-287.

48. NODIROVNA M. S. BANKING SERVICES IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. – 2023.

49. Nodirovna M. S. NOVELTY OF BANKING SERVICES IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN //The Journal of Economics, Finance and Innovation. – 2023. – С. 620-628.

50. Nodirovna M. S. Ways to Develop Banking Services in the Republic of Uzbekistan. World of Science: Journal on Modern Research Methodologies, 2 (4), 18–24. – 2023.

51. Курбанова Р., Мирзаева Ш. РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В СТИМУЛИРОВАНИИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ //Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences. – 2023. – Т. 3. – №. 12/1.

52. Nodirovna M. S. FINANCING OF INVESTMENT ACTIVITIES IMPORTANCE OF SOURCES //Section A-Research paper Article History: Received. – 2022. – Т. 12.

53. Nodirovna M. S. Banks and Development of Banking Services in the Republic of Uzbekistan. Web of Semantic: Universal Journal on Innovative Education, 2 (6), 21–30. – 2010.

54. Nodirovna M. S. Foreign Experience in Supporting Entrepreneurship and Business Activity of Women. WEB OF SYNERGY: International Interdisciplinary Research Journal Volume 2, Issue 5 Year 2023 ISSN: 2835-3013 <https://univerpubl.com/index.php/synergy> <https://scholar.google.com/citations>.

55. Nodirovna M. S., Tugli S. T. and AI Abduazizovich, (2022). WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF GOVERNMENT SERVICES IN THE EMPLOYMENT OF THE POPULATION IN UZBEKISTAN //Gospodarka i Innowacje. – С. 29-37.

56. Nodirovna M. S., Mamasoliyevna K. C., Ugli S. J. U. The composition of the income of service workers and ways of its improvement (on the example of educational institutions) //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 12. – №. 4. – C. 213-218.

57. Nodirovna M. S. FOREIGN TO THE SECTORS OF ECONOMY OF UZBEKISTAN ATTRACTING INVESTMENTS.

58. Nodirovna M. S., Bakhtiyorovich S. J. Ta" nakulovich, TK (2022) //Prospects for the Development of Small Business and Entrepreneurship in the Digital Economy. AmericanJournalofEconomicsandBusinessManagement,[online]. – T. 5. – №. 3. – C. 248-252.

59. Nodirovna M. S. Ta" nakulovich, TK and Baxtiyorovich, SJ (2022) //WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF MEDICAL SERVICES IN THE CONDITIONS OF THE DIGITAL ECONOMY. GospodarkaiInnowacje.,[online]. – T. 22. – C. 182-186.

60. Baxriddin o'g'li, Iskandarov Sunnatillo, and Eshmanov Lochinbek Tolib o'g'li. "Issues of Development of Business Activity in Local Areas." *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY* 4.3 (2024): 311-314.

61. Baxriddin o'g'li I. S. et al. WAYS TO USE SMART TECHNOLOGIES IN AGRICULTURE //Gospodarka i Innowacje. – 2024. – №. 45. – C. 385-388.

62. Baxriddin o'g'li I. S. et al. Development of Family Business in the Republic of Uzbekistan //Journal of Innovation in Education and Social Research. – 2024. – T. 2. – №. 3. – C. 229-231.

63. Baxriddin o'g'li I. S. et al. Issues of Attracting Domestic Investments to the Uzbekistan Economy //EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY. – 2024. – T. 4. – №. 3. – C. 315-318.

64. Sunnatillo I., Behzod G. Through Family Business and Small Business Activities Poverty Abbreviation //EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY. – 2024. – T. 4. – №. 3. – C. 278-280.

65. Baxriddin o'g'li I. S., Shukrullo o'g'li Q. S., Komil o'g'li S. D. INNOVATIONS IN CUSTOMER EXPERIENCE: ENHANCING ENGAGEMENT AND LOYALTY //Web of Discoveries: Journal of Analysis and Inventions. – 2024. – T. 2. – №. 3. – C. 77-81.

66. Baxriddin o'g'li I. S., Axmad o'g'li A. D. THE GIG ECONOMY: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES FOR WORKERS AND BUSINESSES //Open Herald: Periodical of Methodical Research. – 2024. – T. 2. – №. 3. – C. 50-52.

67. Baxriddin o'g'li I. S. et al. The Role of Banks in the Development of Small Business and Entrepreneurship //EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY. – 2024. – T. 4. – №. 3. – C. 161-164.

68. Ugli I. S. B. Expanding the Range of Capabilities of Family Enterprises in the Development of the Service Sector in the Republic of Uzbekistan //The Role of Technical Sciences in IV Industrial Civilization: International Scientific and Practical Conference (UK). – 2024. – T. 5. – C. 15-21.

69. Ugli I. S. B. Factors For Improving the Position of Family Enterprises in the Organization of Work at the Enterprise //" ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM. – 2023. – T. 1. – C. 438-444.

70. Bahriddin o'g' I. S. PROMOTING EMPLOYMENT BY THE DEVELOPMENT OF FAMILY ENTREPRENEURSHIP //International journal of advanced research in education, technology and management. – 2023. – T. 2. – №. 4.

71. Bahridin o'g'li I. S. THE CONCEPT OF QUALITY OF LIFE AND FOREIGN RESEARCH EXPERIENCE QUALITY OF LIFE OF THE POPULATION //International journal of advanced research in education, technology and management. – 2023. – T. 2. – №. 4.

72. Bahridin o'g'li I. S. THE ROLE OF THE DIGITAL ECONOMY IN THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY //International journal of advanced research in education, technology and management. – 2023. – T. 2. – №. 4.

73. Bahridin o'g'li I. S. SOME THEORETICAL VIEWS ON CONCEPTS SUCH AS FAMILY ECONOMY, ENTREPRENEURSHIP //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 10. – №. 12. – С. 446-449.

74. Bahridin o'g'li I. S. FAMILY BUSINESS AND ITS THEORETICAL FOUNDATIONS //Gospodarka i Innowacje. – 2022. – T. 29. – С. 5-11.

75. Isomiddinovich A. A. et al. The Role of Banking Services in Increasing the Efficiency of Economic Relations //EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY. – 2024. – T. 4. – №. 3. – С. 323-325.

76. Isomiddinovich A. A. et al. Ways of Effective Use of the Resources of Commercial Banks //EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY. – 2024. – T. 4. – №. 3. – С. 319-322.

77. Isomiddinovich A. A., Sunnatillo S. Improving Risk Management System in Commercial Banks //EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY. – 2024. – T. 4. – №. 3. – С. 284-286.

78. Isomiddinovich A. A., Jasurbek N. Improvement of Risk Management System in Commercial Banks //Excellencia: International Multi-disciplinary Journal of Education (2994-9521). – 2024. – T. 2. – №. 3. – С. 166-170.

79. Isomiddinovich A. A., Rahimjon o'g'li A. Z. IMPROVING THE RISK MANAGEMENT SYSTEM IN THE ACTIVITIES OF COMMERCIAL BANKS //PEDAGOG. – 2024. – T. 7. – №. 3. – С. 241-244.

80. Асроров А. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПРИРОДА РИСКОВ, ВОЗНИКАЮЩИХ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ //Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences. – 2024. – T. 4. – №. 2.

81. Isomiddin o'g'li A. A., Ulug'bekovich X. D. THE ECONOMICAL SCIENTIFIC COUNTRIES AND SCIENCES //Pedagogy. – 2023. – T. 2. – №. 2. – С. 9-13.

82. Ugli A. A. I. OPPORTUNITIES TO ENSURE FOOD SAFETY IN UZBEKISTAN //Journal of marketing, business and management. – 2023. – T. 1. – №. 11. – С. 118-121.

83. Ugli A. A. I. ECONOMIC SECURITY OF THE REGION: problems and ways to solve them //Journal of marketing, business and management. – 2023. – T. 1. – №. 12. – С. 149-152.

84. Ugli A. A. I. THE ROLE OF PUBLIC ADMINISTRATION IN ENTERPRISE FOREIGN MARKET //Journal of marketing, business and management. – 2023. – T. 1. – №. 11. – С. 122-125.

85. Ugli A. A. I. QUALITY AND COMPETITIVENESS OF SERVICES IN THE TOURISM MARKET //Journal of marketing, business and management. – 2023. – T. 1. – №. 12. – С. 145-148.